

OSMANCIK *

İNÇİ ENGINÜN**

Günümüzün değerli romancılarından Tarık Buğra *Osmancık** adlı romanını kitap olarak yayımladı. Tarih, sanatkârların bitmez tükenmez ham malzemesidir. Her romancı mazinin bir anında bir tek defa vuku bulmuş ve ikinci bir defa aynen tekrarlanmayacak olan tarihî olayları, dünya görüşüne, mizacına, insan anlayışına göre veya yaşadığı günlerin uyandırdığı çağrışımların ışığında yeni baştan inşa eder. Bundan dolayıdır ki, tarihin bize tanıttığı kişiler, sanat eserlerinde gerçek insan boyutlarında işlendikleri için, bizde kuvvetli bir gerçeklik duygusu uyandırır, daha çok tesir ederler. Bazan da hayalimizdeki destan kahramanım o eserlerde göremeyince öfkeleniriz. Fakat nasıl ki tabiat, insan, yazar için bir ham malzeme ise tarih de öyledir. Tarihî roman yazarı için güçlük, bilinen tarihî gerçeklerle, yazarın kahramanı olan tarihî kişiyi roman gerçeğinde birleştirebilmektir.

Tarık Buğra da bu tarihî romanında, Osmanlı Devleti'ne adını vermiş olan kurucusu Osman Gazi Han'ın hayatını ele almaktadır. Osman Gazi bir hareket adamıdır. Hareket adamları ya deli akan sular gibi çevrelerini tahrip ederler veya akıllıca davranıp aksiyonlarını akıllarının kontrolunda tutarlarsa tarihe yön verirler. Osman Gazi ikinci tiplerdendir. Tarık Buğra başlangıçta uçarı, başıboş bir yiğit olan ve sonra düşünmesini Ede Balı'ndan öğrenerek soyunun sorumluluğunu yüklenen ve onları yönlendiren bir devlet kurucusu olarak Osman Gazi'nin gelişmesini bu romanında hikâye etmektedir.

Romanın adı gibi kendisi de gerçekten Osman Gazi etrafında dönmektedir. Daha önce aynı konuyu ele alan romancılarımız Osman Gazi'yi anlatırken onu adeta bir mistik, veli gibi göstermek istemişler ve bir hareket adamına hiç de uymayan uyuşukluk yüklemişlerdi. Tarık Buğra'nın başarısı bana öyle geliyor ki, kusurlarını farkededen,

* Osmancık, Ötüken Yay. İstanbul 1983.

** Prof. Dr. İnci Enginün, Marmara Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Profesörü.

kendisini eğitmek zorunda bulan ve geliştiren Osman Gazi'yi her an kınından sıyrılmış bir kılıç kadar harekete hazır göstermesidir. O deli dolu davranışlarını bir maksada, devlet kuruculuğuna doğru, beyliğe doğru yöneltirken yanında onu sürekli uyaran bir bilgin, bir mistik Ede Balı vardır.

Fakat Osmancık'ı asıl değiştiren bu derviş değil, onun kızı Malhun Hatun'a karşı duyduğu aşktır. Sevginin insanı değiştirmesi, bu iki tarihî kişinin aşklarında dile gelmiştir. Osmancık'ın dostlukları, vefası, arkadaşları, ailesi ve obasıyla münasebetleri, kâfirlerle görüşmesi veya çatışmaları hemen daima hareket içinde gösterilmiştir. Romanda Osman-Malhun Hatun; Ertuğrul Gazi-Cankız Hatun; Rahman-Kutlu Melek, Orhan-Nilüfer; Abdurrahman-Evdoksiya (Sâniye) ve diğerleri arasındaki aşklar insana ölümsüz minyatür tabloları hatırlatan sahnelerle verilmiştir. Bunlar, sürekli hareket halindeki insanların, yaşamak, soyunu devam ettirmek için uğraşan ve beraberrinde getirdikleri insan değerlerini çevrelerindeki "kâfirlere" tanıtarak onlara kendilerini kabul ettiren, kendilerine katan, çoğalan insanların dinlenme saatleridir. Bu insanlar yatağından taşmış deli sular gibi akmamakta, yerleşmekte olan insanlardır.

Romanda medeniyet değişmesi, din değiştirme, ruhî değişmeler kişilerin birbirleriyle ve bilhassa kendileriyle çatışmaları suretinde verilmiştir. Osmancık, Osman Bey, Osman Gazi Han olana kadar geçirdiği olgunlaşma sürecinde sadece çevresiyle çatışmaz, kendi kendisiyle de sürekli çatışır. Herkesçe bilinen öfkesine hâkim oldukça, nefsinin aşar, bir timsal olur. Ama o herkesçe bilinen öfke, daima içindedir. Osman'ın karısına, çocuklarına, dostlarına ve atlarına karşı sevgisi ve onlarla beraberliği geniş bir tabiat dekoru içinde işlenmektedir. Uçsuz bucaksız gibi görünen kırlarda sanki sonsuza doğru at süren Osman ve arkadaşları, zengin tabiat dekoru içinde gösterilmektedirler. Onlar şehirler aldıkça, o şehirlere yerleşmekle de kalmazlar, kendi şehirlerini de kurarlar. Kanaatkâr ve yiğit insanlar, öylesine sağlam değer ölçülerine sahiptirler ki, Bizanslılar onlara şaşarlar. Köse Mihal'in Osman'ın arkadaşlığı dolayısıyla, yakından tanıdığı Türklere karşı duyduğu sonsuz saygı, onun yeni bir dine, İslâmiyete girmesine yol açar. Tarık Buğra romanında kişilerin iç dünyalarındaki çatışmayı verirken romanın gidişini, sürekliliğini hiç ağırlaştırmamış, dışa dönük hareketle, içteki çatışmayı başarılı bir şekilde dengelemiştir.

426 sayfalık roman adeta bir süvarinin sonsuz bozkırda hızla akışı gibi insanı kavrayıp sürüklemekte. Roman, Osman Gazi'nin Bursa'nın alındığı haberini hasta yatağında beklediği ve at nallarının sesinden müjdeyi alışıyla başlıyor ve hatıralarıyla maziye, kendisinin henüz han olmadığı delikanlılık günlerine dönüyor ve oradan son ana kadar akıyor. Romanda hiç eksilmeyen at nallarının sesidir. Okuyucu Alışık'ın, Benziboz'un varlıklarını, nallarından çıkan sesi roman boyu kulaklarında duyuyor. Bunlar adeta Anadolu'yu bizim kılan atlarıyla birleşmiş yiğitlerin, maziden bize uzanan ayak sesleridir.

Romanın üslubu biraz Dede Korkut üslubunu andırıyor. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Türkler, elbette ki Dede Korkut geleneğindedirler. Modern bir romanda bu destan üslubuna yer olmalı mı sorusu akla gelebilir. Fakat Tarık Buğra usta bir yazar. Bu destan üslubunu şahsileştirmiş. O üslup bize atalarımızın diri sesini ulaştırıyor. Bu romanın her halde çok okuyucusu olacak. Kişileri, bizim de bugünkü duygularımızı taşıyan insanlar. Dayandıkları kıymetler, her şeye rağmen savunmağa çalıştığımız beşerî kıymetler. Yok ettikleri yozlaşmış, bozulmuş bir dünya. Bunlar geçen asırların insanların bugünkülerine bağlayan bir bağ oluşturuyor. Eskiden asırlar arasındaki bağı destancılar kurardı, şimdi sıra romancılarda.

SUMMARY

Famous Turkish author, Tarık Buğra, in his last novel, *Osmancık* romanticized the life of Osman, the founder of the Ottoman Empire. The author's success in portraying the historical characters in human details is especially worth mentioning. The change of a youth into a statesman is well described both psychologically and physically. While reading the novel one feels himself among those history builders, Turks and Byzantines, friends and foes with all sort of human experiences—love, loyalty, belief, conflict, war are all well balanced.

His style is almost epic, and reminds *Dede Korkut*. But Tarık Buğra is an author who has his own style; that is why the epic style is well combined with his own, enabling the reader to capture the vivid voices of our ancestors.

